

simpliciter magis diliguntur sanctiores, quam illi qui fuerunt conjunctiores in via. Ratio est, quia tunc cessabit provisio in via necessaria, et subjectio, ratione cujus charitas in via inclinabat ad diligendum magis conjunctiores; quod etiam explicatur ex dictis. Nam si in via nulla esset spes de spirituali profectu propinquorum, simpliciter essent meliores præferendi, ut dictum est; sed jam ibi cessat omnis spes, et charitas est in termino; ergo. Confirmatur, quia etiam tunc vinculum charitatis est summe perfectum, et prorsus immobile; et cum divo Thoma in hoc sentiunt Albertus, in 3, distinct. 29, ubi Gabriel, dubio 1; Alensis, 3 part., q. 31, art. 2.

23. *Contra sentit Durandus.*—*Ad primum.*—*Ad secundum.*—*Ad tertium.*—Durandus vero, in tertio, distinct. 31, q. 6, contradicit, sed sine probatione. Pro quo arguitur in hunc modum: una virtus unum habet ordinem; est autem eadem charitas viæ et patriæ; ergo nulla est in proposito differentia. Secundo, quia obligatio ad fratrem manet in patria, quia non destruit, sed perficit naturam. Tandem ibi etiam diligit aliquis seipsum magis quam sanctiores, ut fatetur divus Thomas; ergo et sibi conjunctos. Ad primum respondetur, variato statu, posse variari ordinem in eadem virtute, quia variantur circumstantiæ, et consequenter honestas et dictamen rationis, atque adeo inclinatio virtutis, quæ tamen mutatio non est formalis proprie, sed materialis, et ex mutatione in ipsis objectis nascitur. Unde ad secundum dico illam obligationem vinei in eo statu a summa conjunctione charitatis, quæ non est contraria naturæ, sed superat illam, saltem quando est in statu summe perfectæ. Ad ultimum, neganda est consequentia, nam dilectio sui immediate conjungitur cum dilectione Dei, non vero dilectio aliorum, etiamsi conjuncti sint. Unde comparando proximos inter se, illi diliguntur magis qui sunt Deo conjunctiores; comparando vero illos cum diligente, non ille magis diligitur qui est Deo conjunctior, sed ille cujus amor magis inseparabiliter conjungitur cum Dei amore, et hic est amor sui ipsius. A qua tamen regula excipitur solus Christus Dominus, qui licet proximus sit, quia est homo, tamen, quia non est purus proximus, sed Deus homo, ideo magis debet diligere quam cæteri; nam Christus simpliciter diligendus est æque ac Deus; Christus vero, ut homo (id est, vita hominis in Deo), minus quidem diligendus est quam ipse Deus secundum se, tamen magis quam nos ipsi;

quia etiam illa vita et illud bonum est infinitæ excellentiæ et dignitatis, ratione unionis. Item quia jure redemptionis est quasi universale bonum, cui debet homo quidquid est, et a quo suo modo pendet, de qua re in materia de Incarnatione.

DISPUTATIO X.

DE SCANDALO.

Præceptum misericordiæ affirmativum est, quod directe obligat ad benefaciendum proximo, consequenter vero ad non lædendum; unde contra illud dupliciter peccari potest: vel omittendo, de quo nihil est quod dicamus; explicata enim obligatione hujus præcepti, et tempore, et circumstantiis quibus obligat, constat satis quomodo et quando peccetur omittendo. Alio modo peccatur per commissionem, inferendo malum proximo, qui modus eget explicatione. Secundo, est notanda differentia inter misericordiam spirituales et temporales, nam contra corporale bonum vix peccatur per commissionem, quin peccatum transeat in injustitiam; obligatio enim non nocendi proximo, præcipue invito, non solum ad misericordiam, sed ad justitiam spectat; non repugnat tamen hoc modo interdum peccari contra misericordiam et charitatem, ut si quis irrationabiliter constituit proximum etiam volentem in magna miseria; de quo modo peccandi divus Thomas nihil dixit, quia rarus est, et ex dictis de præcepto misericordiæ, et ex dicendis de scandalo, facile patere potest. Circa spirituale bonum proximi sæpe peccatur contra misericordiam sine injustitia, quia spirituale damnum nulli inferitur, nisi volenti, et ideo sine injuria, non tamen sine læsione charitatis, et hoc genus peccati, scandalum dictum est a Theologis, quod græcum nomen est, offendiculum vel offensionem significans. De quo bene Divus Hieronymus, in caput decimum quintum Matth., ad illa verba: *Pharisæi, audito hoc verbo, scandalizati sunt.*

SECTIO I.

Utrum scandalum sit peccatum ex suo genere mortale.

1. *Scandali divisio.*—*Scandalum apud vulgus.*—*De scandalo activo agitur, et definitur.*—Duplex est scandalum: activum et passi-

vum. Activum est offendiculum quod fratri ponitur, ut spiritualiter cadat; passivum est ipsa ruina proximi. Quod facile ex corporalibus explicari potest cum Davide, Psal. 139: *Iniqui cogitaverunt supplantare gressus meos; absconderunt superbi laqueum mihi, et funes extenderunt in laqueum, juxta iter sandalum posuerunt mihi;* et simili allusione sive metaphora usus est Isai., c. 8, et repetunt Paulus ad Roman. 9, et Petrus 1 epist., c. 2, dum Christum lapidem offensionis et petram scandali incredulis esse pronuntiat. Passivum scandalum nihil ad nos spectat, quia ut notat D. Thomas 2. 2, quæst. 43, art. 3, non est speciale peccatum habens propriam malitiam contra charitatem, sed potest fundi per omnia vitia; ubi est advertendum vulgo solere putari, et dici hoc scandalum passivum, non tam ruinam spiritualem, quæ consistit in peccato, quam veluti admirationem, et rumorem qui excitatur in proximis ex peccato alterius; sed nunquam illud habet propriam rationem scandali, nisi aliquam malitiam includat, quæ originem aliquo modo ducat ab illo qui dedit scandalum, ut colligitur ex Hieronymo, Matthæi 18, et divo Thoma 2. 2, quæst. 33, art. 1. Omissis ergo scandalo passivo, sermo est de activo, quod definit D. Thomas, q. 43, art. 1: *Opus minus rectum præbens proximo occasionem ruinæ;* quam definitionem et ipse bene declarat, et in sequentibus exponemus latius. Solum nunc est consideranda illa particula *præbens*, nam interdum aliquis sumit ex meo opere occasionem peccandi, quam ego non præbeo, quod scandalum dici solet pure passivum, estque peccatum tantum in sumente, non vero in eo a quo sumitur; oportet igitur ut occasio peccandi sit vere et moraliter a me data.

2. *Prima conclusio de fide.*—*Secunda conclusio communis probatur dupliciter.*—*Horum nonnulli afferuntur a Benedict. Justiniano, vers. 11 et 12.*—Dico primo scandalum esse peccatum. Est certa de fide; sæpe enim in Scriptura illud reprehenditur, Matth. 8: *Qui scandalizaverit unum de pusillis, etc.,* ibidem copiose; et Roman. 14, *malum est homini, qui per offendiculum manducat,* et similia in eodem capite, et 1 Cor. 8, per totum. Ratio est, quia qui sic scandalizat est causa spiritualis mali proximi. Dico secundo: hoc peccatum est peculiaris speciei habens malitiam charitati contrariam. Est communis, primo, quia in Scriptura, ut jam allegavi, et Patribus etiam, ut in Basilio, regula 64 ex brevioribus, Chrysostomo, homil. 21 in 1 ad

Corinth., ubi inter alia: *Est quovis vulnere gravius scandalizare, seu offensionem afferre,* et aliis, ad capit. 8 primæ ad Corinth., vitium hoc reprehenditur, ut habens propriam malitiam. Secundo, inferre voluntarie proximo spirituale damnum est charitati contrarium; sed hæc est specialis malitiæ ratio; ergo. Nec vero ea excusatur, eo quod proximus voluntarie damnum illud patiat. Nam licet hoc satis sit ad tollendam injustitiam, non tamen ad vitandam læsionem charitatis. Et confirmatur, quia non subvenire proximo in spirituali necessitate, est peccatum speciale contra charitatem, ut disp. 8 dictum est; ergo multo magis erit, inclinare illum positive ad peccandum. Confirmatur secundo ex corporalibus; nam si essem in causa, ut Petrus seipsum occideret, etiam voluntarie, grave peccatum foret contra charitatem et misericordiam per modum commissionis; ergo a fortiori si causa essem spiritualis mortis, sive peccati, quantumvis ipsi voluntarii. Propter quod D. Thomas, citato art. 3, recte dixit hoc genus peccati esse contra præceptum correctionis fraternæ per modum commissionis.

3. *Objicitur primo contra conclusionem.*—*Respondetur.*—Sed contra, quia nullum est speciale vitium habituale, a quo eliciatur peccatum scandali; nam per actus omnium vitiorum possumus scandalizare proximum; ergo non est malitia specialis. D. Thomas, in 4, d. 38, q. 2, art. 2, respondet vitium hoc in ratione habitus non esse speciale, sed nihilominus ex intentione peccantis posse habere peccatum specialem malitiam; sed de hac speciali intentione, an sit necessaria, dicetur sectione sequenti. Ad argumentum vero respondendum, ad speciale peccatum impertinens esse quod actus peccandi ab uno vel multis vitiis eliciatur; nam commune fere est omnibus peccatis, quæ sunt unius speciei in esse peccati, ratione materialium actuum posse elici a diversis habitibus, et e contrario sæpe contingit ut peccata diversarum specierum, ratione actuum materialium eliciantur ab uno habitu. Exemplum primi sit, cum quis honores affectet ac divitias ex invidia proximi; affectus enim illi a diversis habitibus eliciuntur, cum tamen una specie malitia contra proximi charitatem vitentur; exemplum secundi, si quis divitias appetat, nunc ut vindictam sumat, nunc ut femur pelliceat; illi namque affectus ab eodem eliciuntur habitu, et tamen malitias induunt longe diversas. Ratio est, quia tales actus sumunt suam speciem positivam

et realem a directivo motivo, malitiam autem non semper inde sumunt, sed ex intrinseca deformitate conjuncta materiæ in qua versantur actus. Quicquid ergo sit de antecedente, negatur consequentia, præterquam quod interdum accidere possit ut hoc peccatum profisciscatur ab habitu immediate charitati vel misericordiæ contrario, ut jam patebit.

4. *Tertia conclusio probatur ex locis pro prima allatis, et ratione.*—Dico tertio: peccatum hoc genere suo est mortale. Est certa excitatis locis pro conclusionibus præcedentibus. Ratio est, quia ex genere suo est contrarium charitati. Item quia in eodem genere peccandi, commissio est gravior omissione; atqui, ut ostendimus, omissio misericordiæ genere suo est mortale; ergo a fortiori commissio scandali erit mortalis. Dixi *ex genere*, quia ex levitate materiæ potest esse veniale. Advertendum autem est primo, materiam hujus peccati esse posse ruinam gravem, seu peccatum mortale proximi, et hæc semper est gravis materia, sicut dictum est de correctione fraterna; esse quoque posse materiam veniale peccatum proximi, et hæc semper est levis materia, quia si in ipso proximo peccatum est veniale, etiam in alio *per se* non erit mortale. Item quia damnum proximi per se est leve; ergo qui illud infert, leviter peccat¹. An tamen hæc materia interdum possit esse gravis, resolvendum est sicut in simili dubio de correctione fraterna. Nam quando non corrigere proximum de veniali esset mortale, tunc a fortiori inducere illum per scandalum esset mortale; in aliis vero casibus nunquam est gravis materia, propter rationes factas hic, et supra in dicta materia de correctione, disputat. 8, section. 2. Dixi autem *per se*; nam per accidens, si illud scandalum vel inductio oriretur ex gravi odio, vel fieret cum gravi injuria, vel per vim, tunc posset esse peccatum mortale, non præcise ratione scandali. Advertendum secundo posse ad materiam hujus peccati reduci, impedire proximum, ne quod perfectioris et majoris boni est, operetur; tunc enim proprie quidem non est scandalum, cum ibi non interveniat ruina proximi, quæ proprie est scandalum passivum; tamen in eo actu potest esse aliqua malitia contra charitatem, quæ sine dubio ad hoc vitium revocatur, et gravis non est præcise considerata, tamen ex intentione, si intercedat fraus et dolus, aut aliqua

¹ Concinit auctor in l. 3 de Juram., c. 14, n. 5.

vis cum gravi damno spirituali proximi, poterit esse peccatum mortale. Ultimo est advertendum, alio etiam modo posse esse peccatum hoc veniale ex inadvertentia, scilicet, occasionis quæ datur proximo peccandi; quæ ut excuset a mortali, oportet ut procedat ex levi negligentia, et ignorantia fere invincibili, excusanteque a perfecto voluntario; et tunc, licet peccatum, quod est scandalum activum, alias ex genere suo sit mortale, tamen malitia quæ illi additur propter scandalum, erit venialis tantum, quia quoad eam, primum non est perfecte voluntarium. In quo vero gradu malitiæ sit, dicetur melius sectione sequenti.

SECTIO II.

Quod genus voluntarii requiratur ad contrahendam malitiam scandali.

1. *Notatur triplex modus inducendi alterum ad peccatum.*—Tribus modis intelligi potest unum adducere aliquem ad peccandum; primo, hæc intentione directe ut spiritualiter moriatur, sicut facit dæmon. Secundo directe etiam inducendo ad opus, non ut ruat, sed propter utilitatem, vel oblectationem aliquam meam. Tertio indirecte tantum, aliquid coram alio faciendo, unde ille excitatur ad peccandum.

2. *Prima conclusio circa primum modum inducendi, in qua conveniunt omnes post D. Thom.*—Dico primo: qui primo modo inducit ad peccandum incurrit malitiam scandali. Hoc fatentur omnes post D. Thomam, quia illud est scandalum maximum quod esse potest. Unde colligitur, si quis illo modo inducat ad furtum, verbi gratia, et incurrere malitiam furti, quia est causa ejus, et præterea scandali contra charitatem. Sed contra, nam potius videtur illa malitia ad odium pertinere. Respondetur primo id non semper oriri ex odio proximi, nam potest oriri ex ira, vel odio Dei. Et secundo, ex his oriri quidem posse imperative, tamen ex proprio objecto et materia suam habere malitiam in charitate proximi.

3. *Secunda conclusio circa secundum modum inducendi.*—Dico secundo: qui secundo modo inducit ad actum peccati, licet id faciat propter utilitatem, vel aliud simile, incurrit specialem malitiam scandali; sumitur assertio ex divo Thoma 2. 2, q. 43, articul. 1, ad 4, et est Adriani in 4, in materia de Confessione, quæst. 4; Majoris, in 4, d. 38, q. ult., § 3; principaliter Antonini, 2 p., tit. 7, § 4, c. 4; Navarr.,

in capit. *Consideret*, de Pœnit., dist. 5, § *Ani-madvertere*, n. 5 et seqq.; Alens., 2 p., q. ult., membr. 2, in fine; Sylvest. et aliorum, verbo *Scandalum*; Petri Soto, lect. 9, de Confessione, in fine. Probatur primo ex definitione scandali, quæ tota ibi habet locum. Secundo, quia Scriptura reprehendit scandalum, ut frequenter est in hominibus; non reperitur autem frequenter primo modo, sed secundo; ergo. Tertio, ad contrahendam malitiam aliquam, non oportet illam intendere, sed satis est id voluntarie efficere, cui illa malitia est conjuncta, ut patet in furto. Dices forsitan id esse verum, quando malitia oritur ex speciali circumstantia, non vero si ex generali. Qua ratione proprium nocumentum spirituale non addit peccato specialem malitiam, nisi specialiter intendatur. At vero circumstantia hæc, quæ est spirituale damnum proximi, per se includitur in omni peccato contra proximum. Respondetur falsum esse hoc ultimum, nam spirituale damnum proximi per se non includitur in omnibus peccatis contra proximum, neque in omnibus peccatis furti, verbi gratia, vel similibus, quibus scandalizatur proximus. Et confirmatur primo, nam sæpe una malitia talis peccati est contra justitiam, ut si inducam ad furtum; et tamen malitia scandali est contra charitatem. Et confirmatur secundo, nam hæc circumstantia aggravat peccatum, et non tantum intra eandem speciem, ut patet ex tertio argumento facto, et quia sine dubio est aperienda in confessione. Ultimo, quia si unus proximus induceret alium ad vivendum libere, non determinando vitium aliquod, illud esset peccatum scandali sine ulla dubitatione; et non in aliqua specie determinati vitii, præterquam contra charitatem; quare, etc.

4. *Contra conclusionem sentit Cajetanus et alii.*—*Hujus fundamentum.*—*Confirmatur.*—*Solvitur fundamentum Cajetani, tract. 3, disp. 7, sect. 8.*—*Disp. 5, sect. 2.*—*Ad confirmationem.*—Oppositum sentit Cajetanus quæst. illa 43, art. 3, et favet illi D. Thomas ibi; et Albert., in 4, distinct. 17, art. 48; Durand., 38, q. 3; Angelus, in Summa, verbo *Scandalum*; sed hi sicut et divus Thomas obscure loquuntur, et eandem expositionem admittunt quam ille, ut videbimus numero sequenti, nam eisdem fere verbis loquuntur. Ratio autem est, quia nocumentum proximi, si non sit per se intentum, non dat speciem; sicut e contrario dare consilium bonum proximo non habet specialem bonitatem charitatis, nisi per se intendatur. Confirmatur, nam alias, qui

induceret alium ad peccandum, dupliciter peccaret, contra charitatem et justitiam; quod si concedatur, sequitur illum gravius peccare quam homicidam, quia ille occidit animam, hic tantum corpus. Respondetur fundamentum esse falsum; ostensum est enim in prima secundæ peccatum aggravari etiam ex nova specie, ex nocumento præviso. cum obligatione vitandi illud, etiamsi non sit per se intentum; et est evidens, quia in moralibus voluntarium directum et indirectum ad eandem speciem pertinent; neque est eadem ratio de bonitate, ut etiam illo tractatu ostendi, quia cum in perfectione consistat, requirit perfectam causam; malitia vero committitur ex quocumque defectu. Ad confirmationem negatur sequela, quia homicida est causa efficax mortis corporalis, scandalosus vero inefficax. Deinde spirituale damnum est reparabile; mors vero corporis est irreparabile damnum. Addo tamen scandalum hoc suo genere gravius esse quam homicidium, quia proximus et directe magis opponitur proximo, et per se est contra bona altioris ordinis; quare si damnum spirituale esset æterna mors, vel esset quodammodo per vim et injuriam, et præcipue si esset cum illa formali intentione, de qua in prima conclusione, posset hæc malitia superare pravitatem homicidii.

5. *Tertia conclusio communis contra Cajetanum et Durandum, et alios.*—*Exponitur D. Thomas.*—Dico tertio: quando aliquis tertio modo, hoc est, indirecte, inducit alium ad peccandum per actionem malam, vel habentem speciem mali, etiam incurrit specialem malitiam scandali. Oppositum tenet Cajetanus hic, et in Summa verbo *Scandalum*; Armilla, ibidem; Durandus, in 4, distinctione 38, q. 3; Paludanus, quæst. 6, articulo 2, conclus. 2, et alii qui dicunt, quando opus quo inducitur proximus ad peccandum, vere non est malum, sed apparet, tunc posse contrahere malitiam scandali; si vero sit malum, non contrahere malitiam scandali præter eam quam in se habet. Sed conclusio est communior: tenet Sylvester, verbo *Scandalum*, q. 2, § 3; Angel., eodem verbo, qui citat multos. Et est clara sententia D. Thomæ, hic, art. 3, ad 2, ubi obiter colligitur, in corpore non doceri contrarium secundæ conclusionis; sed vel loqui late de intentione, ut patet in exemplo furti, quo utitur, vel certe loqui stricte de specie primaria actus. Nam D. Thomas circumstantias aggravantes, quamvis aggravent in alia specie, non solet vocare